

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De similitudine. Capvt LII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

D. Augustinus subtilis in inueniendo, in disponendo prudens, in elocutione minus saepe latinus. Sic qui cecitatis tranquillitatem, & comoda memorat Petrarcha Dialog. 96. Diuersa videndi facultati conuenire assue-
rat.

Cic. pro
Marcell.

Repugnan-
tia.

Tertul in
apolog. 6. 2.

Comparata, seu vt Logicis appellantur relata ea sunt, quae se mutua naturalis affectionis conso ciatione, complectuntur, vt datum, acceptum, pater, filius, id enim habent ex sua natura, contra legem caeterorum contrariorum, vt vnoposito ponatur & aliud, hoc sublato tollatur. Et ex hac ratione vim in affirmatione, & negatione capiunt. Vt, ex quo profecto intelligi potest, quanta in dato beneficio sit laus, cum in accepto tanta sit gloria. Aptae sunt ista omnino ad aliquid exiliter colligendum, minus ad amplificationis vbertatem valent, quod fit vt ad Dialecticos, qui eadem copiosissime tractant, a Rhetoribus remittantur. Nec plus habent succi, quae vltimo contrariorum loco receaserunt. *contra dicentis*, quae nihil aliud sunt, quam opposita, quorum vnu negat, alterum affirmat. Itaque simul de eodem, atque eadem ratione, vera esse non possunt. Vim habent ad presens, & subtiliter vrgendum, conuincendosque vehementer aduersarios. Sic Cicero prima Tusculana mortuos non esse miseros probat contra Epicurum, quod esse, & non esse, contradicentia sint, quae simul vera esse non possunt, nec falsa. Ergo cum mortui non sint, nec erunt miseri, alioqui simul essent, & non essent. Eo vero acrius vrgent, quod magis inter se pugnant, vt sunt *Repugnantia*, quae nulla certa lege, aut numero dissident. Quaelia sunt amare, & cruciare, parcere, & scuire, dissimulare, & punire. Hoc loco inuectus est Tertullianus in edictum Traiani, qui Christianos non quidem inquiri, sed oblatos puniri volebat. *O sententiam* (inquit) necessitate confusam, negat inquirendos, vt innocentes, & mandat puniri, vt nocentes: Pareat, & scuire, dissimulat, & animaduertit. Quid temetipsum censura circuuenis? si damnas, cur non & inquiris? si non inquiris, cur non & absoluis? Latronibus vestigandis per vniuersas prouincias militaris statio sortitur. In reos maiestatis, & publicos hostes, omnis homo miles est, ad socios, ad conscios vsque inquisitio extenditur, solum Christianum inquiri non licet, offerri licet, quasi aliud esset actura inquisitio, quam oblatio. Da-

tis ergo oblarum, quem nemo voluit requisitum, qui puro iam non meruit ideo poenam, quia nocens est, sed quia non requirendus inuentus. Et Lactantius eodem ferme telofeuit Stoicos, cum eos ostendit Deum facere praestantissimam naturam, eandemque vilissimam, si Deus est mundus (inquit) vt sentiunt, quod eius praestantem naturam magis commendent, & partes eius vtrique immortales sunt. Ergo & homo Deus est, quia pars est (vt dicitis) mundi, si homo, ergo iumenta, & pecudes, & caetera genera bestiarum, & auium, & piscium, quoniam & illa eodem modo sentiunt, & mundi partes sunt. At hoc tolerabile est, nam & haec colunt Aegyptij, sed res eo peruenit, vt rana, & culices, & formicae, Dij esse videantur, quia & ipsis inest sensus, & partes mundi sunt. Hoc genus argumenti ad refellendos, conuincendosque aduersarios potentissimum. Restat vt de similitudine, differentia, comparatione maiorum, minorum, & parium dicamus.

De similitudine.

Similitudinis locum esse non modo delectabilem, sed vtilem contra Euclidem.

C A P V T L I I .

SCena est mundus plena imaginibus, homo ipse imago est, & in imagine pertransit: quid mirum igitur, si rerum similitudinibus, & imitatione delectatur. Fuit illa quidem Euclidis, Magarensis, & aliorum nonnullorum sententia, locum similitudinis, vt prorsus inutilem de caeterorum albo exadendum esse, vel enim quod affertur simile rei, cui accommodatur recte congruit, vel est ab eius natura, rationeque disiunctum. Si primum, cuius tandem (aciebat) simplicitatis est, cum corpus habeas vmbrae quarere, & rerum soliditate contempta, vanas imagines consistari: si alterum, tota similitudo non modo inanis, sed etiam inepta redditur, atque importuna.

Sed hanc arguti hominis sententiam diluere non est adeo nobis operosum. Fatemur enim similitudines esse congruas rerum imagines, & eas quidem rebus etiam antea perspectis placere, & dum placent persuadere.

Accidit enim saepissimè, vt viuum hominem, & spirantem minime miremur, at viui,

& spirantis hominis effigiem delicatissimum
 naui alicuius pictoris monumentum, ipsius
 artis, atque industriae suauibus illecebris capi-
 tis, longè magis amplectamur. Imò turpes, &
 monstrosos vultus, quos re ipsa odimus, in
 picturis diligimus, tanta est vis similitudinis.
 Nec immeritò Deus O.M. vt nos ad sui amo-
 rem pelliceret, suae diuinitatis vestigia in re-
 bus creatis longè, lateque dispersit, sed maxi-
 mè in homine, cui se illustriori quadam ma-
 iestatis nota penitus affudit. Atque vt illum
 Phidiam ferunt in Minerua, quã præ cæteris
 simulachris eximia præstantissima manus
 gloria, omnibusque artis lenocinijs exposue-
 rat, suam imaginem impressisse: Sic Deus præ-
 potens ille rerum moderator homini radium
 suae maiestatis, præclarissimam imaginem in-
 iussit, nec eã tantum re contentus, mundum il-
 lum clementarem, quem cernimus, ad supe-
 rioris cuiusdam, atque intellectualis formam
 similitudinemue composuit. Deinde cum rudes,
 & impolitos homines ad se traduxit,
 sanctissimiq; legibus vincire cepit, prius
 quidem figuras, & eluti quasdam veritatis im-
 bras præmisit, quas ecclesiæ postea luce collu-
 straret. Quid in corpore ipso, num indicia sũt
 mentis, num animæ simulachrum est ratio,
 & rationis oratio? Num maioris mundi in
 minori ducta sunt lineamenta? Num Ecclesiæ
 status ad caelestem hierarchiam collineat? nũ
 facultates, num artes, num omnia, si benè spe-
 ctentur, spirant quandam rationem similitu-
 dinis? Ex quibus profectò conformationis
 quadam necessitate similitudines videmus in
 orationem influxisse, quarum non modo sua-
 uis est iucunditas, sed ratio ipsa efficacissima
 est. Videre enim licet permultos, qui propo-
 sita rerum nuda varietate nullo modo mou-
 entur, aueupio quodam elaboratæ similitu-
 dinis delectari, rapti, incendi. Hoc vt cætera
 discretissime dixit D. Augustinus epistola cen-
 tesima decima nona, vbi quantum in parabo-
 lis, & similitudinibus, momenti sit positum,
 his verbis ostendit.

Simile à
 Minerua
 phidia

Omnia spi-
 rant simili-
 tudinem.

D. Aug. ep.
 119.

Præclarus

D. Aug. lo-
 cutus in com-
 mendatione
 similitum.

Credo, quod ipse animi motus, quamdiu
 rebus adhuc terrenis implicatur, pigrius in-
 flammat, si verò feratur ad similitudines cor-
 porales, & inde ad spiritualia, quæ illis simi-
 litudinibus figurantur, ipso quasi transitu ve-
 getatur, & tanquam in facula ignis agitatus
 incenditur, & ardentiore dilectione rapitur, ad
 requiem, & quietem. Conducebat enim hæc
 sensuum multiplicitas humanæ mentis som-

nolentiæ excitandæ. Quod in promptu est
 negligimus, vt in foribus hydiam, iuxta Grego-
 rorum prouerbium, ad recondita, femoraque
 fumus audiores, & vt magis illa iuuant,
 quæ pluris emuntur, ita cariora nobis sunt,
 quæ cum labore fumus assequuti, & quàm quæ
 vltiò obtigerunt. Præterea, quemadmodum
 multa per vtrum succina pollucunt iucundius,
 ita magis delectatæ veritas per allegoriam volucis.
 Demum sicut habet plus caloris radius spe-
 culo, aut aenea pelui exceptus, ita vehemen-
 tius afficiunt animos nostros, quæ per allego-
 riam traduntur. Hæc D. Augustinus, in qui-
 bus non modò delectationem, sed & vim tri-
 buit similitudini permagnam. Nolim tamen
 diffiteri apud Dialecticos, telum plerunque
 imbecillius esse similitudinis argumentum,
 quod exagitari, vellicariq; facilius potest, sed
 apud oratores, vbi res aliquando non tã pro-
 bandæ sunt, quàm illustrandæ, persuasionem
 obtinet cum quadam illecebra delectationis.

Definitio similitudinis, & diuisio in simpli-
 cem, & compositam.

CAPVT LIII.

Vide Cic. ad
 Her. l. 4.

Similitudo est cognitionis quedam inter
 res similes affectio. Affectio reru dicitur, si
 ne in ipsa tantũ oratione sita existimeur, si
 militudo, oportet enim ante industriam com-
 parantis, mutam esse in ipsis, quæ comparan-
 tur rebus speciem similitudinis. Hæc autem
 affectio, vel maior est, vel minor, vel in vno,
 vel in pluribus adiunctis intercedit, quod mi-
 nimè necesse sit, quæ comparantur consenti-
 re profus in omnibus, alioqui paria magis es-
 sent, aut æqualia, quàm verè similia. Quod
 multi haud satis intelligentes, in deteriorem
 ea, quæ per similitudinem dicuntur parte rap-
 piunt, atque vbi simplex est ratio similitudi-
 nis, ibi requirunt æqualitatem, in quo varios
 & multiplices trahi errores necesse est. Com-
 parari potest homo cum aqua, cum igne, cum
 formica, cum elephanto, cum rebus non mo-
 dò diuersissimis, sed etiam plene aliquando
 contrarijs. Nec tamen vitium erit in compa-
 ratione: Si modo vnum, aut alterum caput si-
 militudinis complectatur. Si diceretur ignis
 aqua, leo, elephas, formica, continuò in eodẽ
 ignis, aquæ, elephantis, formicæ, partes essent
 assignandæ, sed cum igni, aquæ, elephanto,
 formicæ similis dicatur, vnum duntaxat cog-
 nationis argumentum proponatur, sufficit, ad
 ipsam

Her. l. 4.
 scilicet 60. &
 de inuent.
 scilicet 42.

Similitudo
 non est æ-
 qualitas.

